

Arbetsmarknadsdepartementet
Enheten för diskrimineringsfrågor, mänskliga rättigheter och barnrättspolitik

Minnesanteckningar från sakråd om arbetet mot rasism och hatbrott den 6 november 2019

Inledning

Åsa Lindhagen, jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation, hälsade deltagarna i sakrådet välkomna. Deltagarna var organisationer från det civila samhället. Statsrådet inledde med att betona att rasismen inte har någon plats i Sverige och framhöll vikten av att motverka rasism och hatbrott, som är något som regeringen tar på största allvar. Det är därför viktigt för regeringen att ta del av civilsamhällets erfarenheter och uppfattning om vad bör göras.

Vidare framförde statsrådet Åsa Lindhagen att regeringen föreslår att arbetet mot rasism förstärks med 10 miljoner kronor per år från och med år 2020. Det ger utrymme för fortsatta och nya insatser inom ramen för den nationella planens strategiska områden: förbättrad samordning och uppföljning, mer kunskap, utbildning och forskning, civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog, förstärkt förebyggande arbete på nätet, och ett mer aktivt rättsväsende.

Mikael Öhman Almén, projektledare vid Forum för levande historia, berättade om myndighetens arbete med att samordna och följa upp planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott och vilka resultat arbetet hittills har gett.

Statsrådet bjöd därefter in deltagarna att bidra med tankar, synpunkter och förslag om vad regeringen bör ta med sig i det fortsatta arbetet mot rasism och hatbrott.

Synpunkter från civilsamhällesorganisationer

Mer kunskap, utbildning och forskning

- Det framhölls att utbildningsinsatserna behöver stärkas och fördjupas i arbetet mot rasism och hatbrott. Det innebär bl.a. att frågor om rasism och hatbrott inte får stanna vid temadagar.
- Det framfördes att det finns kunskapsbrist om nationella minoriteter vilket bidrar till rasism. Det är viktigt att undervisningen om de nationella minoriteterna finns kvar i skolan, inklusive för högstadiet.
- Den offentliga diskursen lyftes kopplat till bl.a. bemötandefrågor. Ett arbete med fokus på att stärka myndigheternas interna arbete ansågs nödvändigt.
- Det framfördes att det bedrivs forskning i syfte att hitta etiska och vetenskapligt hållbara metoder för kartläggning om diskriminering, men att det saknas fortsatt finansiering. Frågan om jämlikhetsdata och status i frågan lyftes.
- Det framhölls att det behövs mer utbildning om vilka extremisterna är för att undvika en allmän och generaliserad bild av muslimer som extremister. En sådan bild bidrar till islamofobi.
- Det framfördes att det också behövs ett förebyggande och kontinuerligt arbete mot hot, hat och trakasserier av judar. Det finns kunskapsluckor om antisemitism i skolan. Lärarna behöver stöd, t.ex. undervisningsmaterial. Undervisningen i skolan måste inkludera nutida antisemitism, inte bara belysa Förintelsen. Det är viktigt att regeringen satsar på utbildning och en långsiktig kunskapshöjning inom skolan.
- En ny attitydundersökning om antisemitism efterlystes.
- Det framfördes att det finns problem med konspirationsteorier och myter om judar och okunskap om antisemitism inom media och från politiskt håll.

- Behovet av ökad kunskap om ett intersektionellt perspektiv i arbetet mot rasism och hbtq-fobi lyftes fram.

Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog

- Deltagare framförde att civilsamhällets organisationer utgör centrala och viktiga resurser i arbetet mot rasism. Dessa organisationer behöver ett långsiktigt stöd för att ha goda förutsättningar att planera och bedriva sin verksamhet.
- Det framhölls att det saknas särskilda resurser för att organisationer ska kunna ge stöd till varandra och koordinera sitt arbete. Därför efterfrågades ett grundstöd för samordningsinsatser i likhet med det stöd som finns till idrottsrörelsen.
- Vissa organisationer anses behandlas rättsosäkert i samband med myndigheters bidragsgivning, delvis då det finns organisationer som beviljas bidrag trots att de inte uppfyller demokrativillkoren.
- Det framfördes att många unga inte vågar organisera sig på grund av rädsla och upplevelser av hot och hat. En analys av ungdomsrörelserna, där unga samverkar oavsett religiös åskådning, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, politisk uppfattning eller annat liknande förhållande föreslogs. Statsrådet Åsa Lindhagen erbjöds möjlighet att träffa ungdomsrörelsen genom LSU.
- Det framhölls att det finns ett behov och ofta en vilja från näringslivet att arbeta med frågor om rasism men att det är en känslig fråga för många företag.

Ett förstärkt förebyggande arbete på nätet

- Det framfördes att det finns en oro över att rasismen på nätet fortsätter att växa. Det krävs mer arbete vad gäller att motverka rasism i digitala miljöer. Frågan om de största företagens ansvar och hur politiken kan agera mot dessa lyftes.
- Det framhölls att språkbruket och ordval som används på sociala medier spelar roll. Det behövs ett bättre samtalsklimat.

- Det påpekades att diskussioner om vad som är svensk kultur och svenska värderingar leder till upplevelser av utanförskap för många, även för de som har bott i Sverige länge. Okunskap medför dessutom ofta att allmänheten använder ord med en rasistisk innebörd t.ex. i digitala miljöer. Utanförskapet förstärker rasismen i samhället.

Ett mer aktivt rättsväsende

- Det framhölls att rättsväsendet behöver stärkas och rasism och hatbrott bekämpas.
- Frågan om etnisk profilering lyftes liksom förslag om öronmärkta medel för forskning på området.
- Vikten av att motverka rasistiska uttalanden/omdömen inom rättsväsendet lyftes. Vidare framfördes kritik mot det språkbruk som statens representant använde i det s.k. Girjas-målet.
- Det framfördes att hatbrottsgrupper behövs i hela Sverige och inte bara i Stockholm, Malmö och Göteborg. En översyn av hatbrottslagstiftningen efterfrågades. Behovet av ett förbud mot rasistiska organisationer framhölls.
- Brottsförebyggande rådets uppdrag om islamofobi välkomnades.
- Det framfördes att det finns ett glapp i ansvarsutkrävande när privata aktörer utför offentliga uppdrag. Exempelvis agerande av ordningsvakter som förordnas av Polismyndigheten.
- Det framhölls att många upplever hat, hot och skadegörelse. Exempelvis har moskéer svårt att försäkra sina lokaler. Vissa församlingar har fått bankkonton stängda utan motivering. Muslimska kvinnor som bär slöja upplever att de får konstiga blickar. Andra döljer vilka dom är av rädsla för att utsättas för hot och hat och våld. Frågan om omskärelse lyftes med hänvisning till att frågan diskuterats i politiska sammanhang.
- Flera lyfte säkerhetsfrågan och behovet av mer resurser för trygghet och säkerhet. Vissa måste använda egna säkerhetsvakter och andra

åtgärder för att öka tryggheten för medlemmar och andra besökare. Aktiviteter har tvingats ställas in då säkerheten inte kunnat garanteras. Balansen mellan öppenhet och säkerhet är svår. Enligt FRAs senaste rapport överväger en tredjedel av judarna i Sverige att flytta utomlands.

- Upplevelsen är att få anmälningar leder till lagföring. Det påtalades att det behövs större kunskap hos Polismyndigheten om hur t.ex. hatbrott ska ”kodas”.

Lokala utmaningar:

- Det påtalades att det har skett förändringar över tid avseende antisemitism. Idag är antisemitismen mer öppen och aggressiv än för tio år sedan. Det framfördes att en kombination av ord och handling krävs för att bekämpa och motverka antisemitism. I många fall blir antisemitismen ett lokalt problem, och kommuner kan behöva stöd i förebyggande arbete mot radikaliserings.
- Det framfördes att en förskjutning har skett från nationell till lokal nivå när det gäller våldsbejakande extremism. Det är därför viktigt att identifiera platser, kommuner eller regioner där våldsbejakande extremism koncentreras. Lokala utmaningar kan medföra extrema ansträngningar för berörda kommuner. Våldsbejakande extremism går inte att generalisera. Förutsättningarna skiljer sig i olika kommuner. Därför behöver insatserna anpassas utifrån det.

Särskilt om barn och unga

- Det påpekades att det finns kartläggning som visar att etnicitet och hudfärg spelar roll i rasism mot barn och unga. Behovet av att lyfta fram barnperspektivet i arbetet mot rasism och hatbrott lyftes fram.
- Det framhölls att det behövs en handlingsplan för att våld mot barn ska upphöra 2030.
- Det framfördes att det är viktigt att regeringen fokuserar på högerextrema miljöer, särskilt där unga vistas eftersom de kan riskera att radikaliseras.

Avslutning

Statsrådet Åsa Lindhagen avslutade sakrådet med att tacka deltagarna från det civila samhället för deras värdefulla synpunkter och förslag på ytterligare åtgärder inom ramen för den nationella planen för rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Statsrådet avslutade med att betona att alla former av rasism måste tas på största allvar och bekämpas på alla platser i samhället.